

«Книга буття» Костомарова М. І. є цінними припущенням процесу розвитку універсальної історії і значення України в ній, у яку органічно було втілено реальні історичні події. Звісно, що *суто* наукового значення ця концепція не має. Хоч Чижевський Д. у праці «Нариси з історії філософії на Україні» говорить саме про філософсько-історичну концепцію Костомарова М. І.

Коли йдеться про працю Костомарова М. І., то маємо справу не з цілісною теорією філософії історії України, що займається вивченням загальних закономірностей історичного розвитку, а лише з накидами її певних концептуальних засад. А от, історіософія «...тяжіє радше до довільної інтерпретації реальних історичних фактів, складання правдоподібної схеми історії.» [1, 79] Погоджуємося, таким чином, з думкою Ящука Т. І., який говорить про подолання у Костомарова М. І. його позитивіської настанови національним романтизмом. [див. 3, 242]

Праця Костомарова М. І. слугує прикладом *формування* феномену, власне української історіософії. Сучасна українська історіографія має вирішити складне завдання, суть якого у наступному: якщо не поєднання, то узгодження практичної та академічної настанови історії. Дуже важливо, щоб освітні цілі не зводили на манівці дослідження історика, але в той же час історик має пам'ятати про його відповідальність перед майбутнім.

1. Кислюк К. В. *Українська історіософія: концепт і концепція.* // *Філософ. думка* – 2007. – №4. – С. 75 – 93. 2. Костомаров М. І. *Закон Божий (Книга буття українського народу).* – К.: Либідь, 1991. – 40 с. 3. Ящук Т. І. *Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник.* – К.: Либідь, 2004. – 536 с.

Ольга Пономаренко

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
м. Черкаси

ОБГРУНТУВАННЯ ТРИВАЛОСТІ ЯК СПОСОБУ БУТТЯ ТВОРУ МИСТЕЦТВА Г.-І.ГАДАМЕРОМ

Термін «тривалість» (*durée*), введений А.Бергсоном для виразу абсолютної континуальності психічного, набув досить своєрідного застосування Г.-І.Гадамером щодо дослідження поняття переживання та темпоральності естетичного у розробці герменевтики.

Дійсно Г.-Г.Гадамер послуговується цим терміном, але надає йому дещо іншого значення, наповнюючи новими смислами. Якщо А.Бергсон надає тривалості характеристики «організації», як способу буття живого, в якому кожен елемент репрезентує ціле, то Г.-Г.Гадамер поширює цей термін на відомий принцип герменевтичного кола, де тривалість відображає «органічний» зв'язок частини і цілого, а саме: репрезентацію цілого у миттєвому переживанні.

Г.-Г.Гадамер зазначає, що переживання є моментом чи епізодом, одиничністю, яке позбавлене внутрішніх зв'язків, а тому і тривалого значення. Така частковість, окремішність ніби «уриває буденний стан речей», але й сама є «пов'язаною з тією послідовністю, яку вона ж уриває» [с.73]. Крім того, будь-яке переживання виходить за межі свого континууму й водночас є пов'язаним з загальною сукупністю власного життя. Тому і той, хто переживає, одним поштовхом виринається завдяки силі мистецтва із послідовності свого життя, однак водночас йому відкривається зв'язок з усією сукупністю його буття. Через естетичне переживання являє себе ціле, і тому його значення відкриває нескінченність. Отже, естетичне переживання може бути лише континуальним, тому що воно «містить у собі претензії на тривалість і тривалість самої претензії» [с.123].

Досліджуючи буття твору мистецтва і можливості його розуміння, Г.-Г.Гадамер вказує на досить поширену помилку, яка полягає в тому, що зазвичай ми схильні виривати твори мистецтва із всіх їх життєвих зв'язків, внаслідок чого ми насправді обмежуємо і применшуємо поля їх смислових горизонтів. Ми робимо їх застиглими і мертвими, такими, що вже не можуть промовляти, а тому вони перестають мати хоч би якесь наймізерніше значення. Навпаки твори мистецтва мають власну особливу форму буття, яка характеризується волею до тривалості. Саме тому сповіщення минулого доходять до нас і є актуальними й життєвими в нашому сьогоденні.

Задля подолання такої помилки Г.-Г.Гадамер звертається до ідеї феноменології, а саме: ідеї вилучення будь-якого буттєвого покладання. Це дозволяє філософу в дослідженні поняття переживання надати йому нового забарвлення. Дійсно, на відміну від простої даності феноменів предметної свідомості, естетична свідомість має справу з інтенційними переживаннями. І саме тому будь-яке переживання, як інтенційне, не є моментом чи епізодом, а навпаки – несе в собі «імпліцитні горизонти «до» і «після», й, зливаючись урешті-решт із континуумом наявних у «до» і

«після» переживань, утворює єдність потоку переживань» [с.229], тобто його тривалість. Тому кожен відтінок сприйняття твору мистецтва чи будь-якої іншої речі або ситуації, будь-яке їх переживання є відмінним від інших переживань чи відтінків, але бере участь у конструюванні дійсності цієї речі як континууму відтінків і переживань, що досягається і забезпечується завдяки їх триванню у свідомості.

Таким чином, тривалість маніфестує себе як спосіб буття твору мистецтва, його життєдайна сила, і, як така, виявляє себе в особливостях діяльності самої свідомості. Часовість, а краще сказати, внутрішня темпоральність цієї свідомості є її основною характеристикою. Тривалість дозволяє щоразу по-новому прочитувати літературний твір чи прослуховувати давно знайому мелодію і відзнаходити в них все нові й нові відтінки. Тривалість постулює незавершеність справжнього твору мистецтва, його відкритість до наповненості новими смислами, що й дозволяє тому, хто його сприймає, бути співавтором.

1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т.І: Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. – К., 2000.

Оксана Чурсінова

Національний університет “Львівська політехніка”,
м. Львів

П. ЮРКЕВИЧ ПРО МЕХАНІСТИЧНИЙ РЕДУКЦІОНІЗМ У РОЗУМІННІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ

Український філософ Памфіл Юркевич був переконаний у всепереборній силі людського розуму і сповнений віри у блискуче майбутнє освіти і науково-технічного поступу. Він вважав, що сила знання, як і можливість технічних винаходів полягає у здатності людського духа робити з дослідів і спостережень необхідні мисленні умовиводи. У дійсному пізнанні природи, творчій діяльності, винаходах людина з життєвою необхідністю виявляє мислення як силу і предметну діяльність, що має значення не тільки для нас, але для об'єктивної натури речей. Щоденні успіхи науки та мистецтва достатньо виправдовують поведінку людини, яка пізнає і робить винаходи. Проте філософ дуже критично ставився до механістичного редукціонізму деяких сучасних йому психологів, схильних вважати душу людини складною машиною і